

УДК 811.161.2'06(477)

## ЕКСКУРСІЯ ЯК МЕТОД НАВЧАННЯ ТА МОВНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Леся Назаревич

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя  
катедра української та іноземних мов  
вул. Руська, 56, кімн. 307, 46001, Тернопіль, Україна  
тел.: 035 251 97 00  
ел. пошта: lesia.te@gmail.com  
<http://orcid.org/0000-0002-0566-9200>*

У статті йдеться про навчальну екскурсію як спосіб мовної та соціокультурної адаптації студентів-іноземців. Висвітлено такі актуальні питання, як розробка дидактичних матеріалів на різних рівнях підготовки до екскурсії (доекскурсійному, власне екскурсійному, післяекскурсійному). Стаття містить зразки текстів, систему вправ, ментальних карт, онлайн-посилань на власні напрацювання в галузі української мови як іноземної. Предметом особливої уваги став музей-кімната Івана Пулюя в Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя. Рівневий, особистісно орієнтований, описовий методи, а також методи аналізу та систематизації є провідними. Методологічною базою послугували теоретико-практичні напрацювання Ганни Швец, Ніни Станкевич, Оксани Горди, Ольги Руснак, Софії Соколовой та ін. У статті представлено досвід підготування, проведення й обговорення навчальної екскурсії в межах навчальної програми, акцентовано на ретельному розробленні навчальних матеріалів, покроковому підвищенню рівня складності аудиторної роботи, виокремлено низку компонентів, на які слід звернути увагу, готуючись до екскурсії. Акцентовано на важливості опанування загальнонавчальної та спеціальної лексики, на скриптах, кількаразовому перегляді / прослуховуванні відео- чи аудіоматеріалів як навичках, що додають впевненості студентам у ході спілкування. Подано алгоритми пов'язування лексики й граматики з реальним життям. Зосереджено увагу на тому, що навчальні екскурсії допомагають не лише адаптуватися до мови, тренувати навички говоріння, а й зануритися в історико-культурний контекст, провести паралелі з сучасністю. Також змодельовано різні варіанти навчальних екскурсій: викладач – студент; викладач – екскурсовод – студент; студент – студент тощо. Зроблено висновок про важливість навчальних екскурсій та способів донесення інформації про знакових особистостей, зокрема досліджень світового масштабу Івана Пулюя, про культурне занурення та менторську підтримку.

*Ключові слова:* українська мова як іноземна, екскурсія, адаптація, музей Івана Пулюя, навчальний процес, аудіювання.

### DOI:

**Постановка проблеми.** Знання мови – це перший крок до адаптації іноземців, які приїжджають навчатися до чужої країни. Для таких студентів мова – це не лише обов'язкова дисципліна, а й спосіб пізнання іншої культури, можливість установлення нових семантичних зв'язків, налагоджування взаємодії з представниками інших етносів. Завдання викладача-мовника – допомогти студентам якомога швидше вивчити мову на різних рівнях (фонетичному, лексико-граматичному, синтаксичному) для того, щоб ефективно комунікувати в побуті та розуміти мову на слух і використовувати її у фаховій сфері. Інструменти навчання цього – і традиційні аудиторні заняття (читання текстів, виконання різнотипних вправ, перегляд й обговорення коротких відео, презентації), і позааудиторні (екскурсії, прогулянки містом, заняття в ігровій формі, квести, руханки та інші види робіт). У статті зосереджено увагу на навчальних екскурсіях, зокрема на опануванні нової лексики, розвитку комунікативних навичок іноземців у ході екскурсії.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Екскурсію як один із найефективніших та найвпливовіших методів під час опанування української мови як іноземної неодноразово розглядали науковці та викладачі-практики. Відома дослідниця в цій галузі Ганна Швець зазначає, що екскурсії є одним зі “шляхів соціально-культурної адаптації іноземних слухачів підготовчих відділень до життя й навчання в нових умовах” [14 : 165]. Оксана Горда та Ольга Руснак висвітлюють тему навчальних екскурсій під час літніх шкіл як ефективну форму навчання та отримання позитивних емоцій учасниками навчального процесу [3 : 110–114]. Софія Соколова розкриває особливості навчальної екскурсії, акцентувавши на роботі над лінгвістичним матеріалом екскурсій [12 : 428–433]. Про застосування в навчальному процесі інноваційних підходів, зокрема віртуальної екскурсії йдеться в працях Олени Бєлікової, Наталії Безсонової, Ольги Греул [4 : 41–57]. Крім того, екскурсії як форми навчання іноземної мови присвячують свої праці Лариса Богиня [2], Богдан Сиванич [11], Ірина Судук та ін. Відчуваючи потребу часу, викладачі-практики, крім наукових публікацій, оприлюднили підручники, побудовані на лінгвокраїнознавчому матеріалі, як-от: “Ключ до України: міста і люди : українська мова як іноземна : підручник В2-С1”, авторками якого є Ірина Ключковська, Оксана Горда, Оксана Трумко, Наталія Мартинишин, Галина Темник [6]; “Знайомтесь: Київ” Ганни Швець [16], “Мандрівка Україною” (автори – Ірина Ключковська, Олеся Палінська, Ольга Пташник, Оксана Туркевич, Богдан Сиванич, Галина Шміло [7], “Крок-2” (рівень В1). “Українська мова як іноземна : книга для студента Олесі Палінської” [10], “Українська мова для іноземців. Модульний курс (+ CD)” Олександри Антонів, Любові Паучок [1]. Автори-практики звертають увагу на важливість мовної, соціокультурної адаптації, а також висвітлюють проблему міжкультурної комунікації, надають рекомендації щодо підвищення ефективності навчальних екскурсій.

**Виокремлення раніше не з’ясованих частин загальної проблеми.** Питання комунікативної організації реального та віртуального відвідання музею-кімнати Івана Пулюя, позиціонування постаті Івана Пулюя як видатного українського фізика, електротехніка, винахідника Х-променів, вченого не є достатньо дослідженими. У статті висвітлено досвід викладання української мови як іноземної та проаналізовано етапи підготовки до навчальних екскурсій у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя (далі – ТНТУ). Для студентів технічного ЗВО важливо опанувати не лише побутову лексику, а й спеціальну, тому акцентовано на загальнозживаній та професійній лексиці, граматичних особливостях, факховій термінології, що, на нашу думку, сприяє адаптації студентів, які обрали спеціальності “Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка”, “Електронні комунікації та радіотехніка”, “Автомобільний транспорт”, “Біомедична інженерія”, “Комп’ютерна інженерія” та ін. до умов навчання.

**Цілі та завдання статті** – висвітлити особливості проведення навчальної екскурсії як форми мовної адаптації студентів-іноземців негуманітарного напрямку до соціально-культурного середовища. У такому контексті важливим завданням постає інтеграція практик викладання української мови як іноземної під час екскурсій у студентську ідальню, кав’ярню, а також розкриття дидактичних підходів підготовки екскурсії до музею-кімнати Івана Пулюя.

**Виклад основного матеріалу.** Під поняттям ‘навчальна екскурсія’ розуміємо форму організації освітнього процесу, яка дає змогу організувати спостереження та

вивчення різних явищ, предметів, процесів у природних умовах, під час подорожей містом, в музеях, на виставках тощо. Навчальна екскурсія може бути як додатковим, так і основним засобом навчання, який можна застосувати в межах офіційного навчального курсу або окремо. У кожному разі це – корисний досвід для студентів, можливість зрозуміти матеріал глибше і наочніше. Проведення екскурсій у ТНТУ та висвітлення різних форм, видів екскурсій є актуальним питанням. Навчальні екскурсії відкривають студентам можливість побачити, почути, доторкнутися до того, що вони вивчають, а також вербалізувати побачене, збагатитися емоційно, відчутти свою залученість до комунікативного середовища. Ганна Швець зауважила, що деякі викладачі-практики обережно ставляться до проведення екскурсій у навчальний час і віддають перевагу роботі в аудиторії [15 : 165]. Між тим викладачі-мовники ТНТУ організують краєзнавчі, навчальні, природничі екскурсії, розробляють доекскурсійні, власне екскурсійні та післяекскурсійні заняття саме в рамках основного курсу.

Доекскурсійний етап вимагає ретельної підготовки з боку викладача. Це, як правило, розроблення вправ для опанування нової лексики, виконання комунікативних завдань на платформі Quizlet, розв'язування кросвордів, складання словосполучень / речень, аудіювання. Основний акцент – вироблення мовних навичок, закріплення та систематизація навчального матеріалу, вміння пов'язати загальнонавчальну та фахову лексику в процесі висловлювання. Власне екскурсійний етап передбачає готовність студентів сприймати розповідь, ставити запитання і відповідати на них. Післяекскурсійний етап покликаний осмислено й грамотно артикулювати набутий досвід під час попередніх етапів. Такі види роботи, як презентація, створена студентами на основі побаченого, написання есе чи діалогів, коментування або інтерв'ю, запис на відео розповіді про місто, де навчається студент, та ін. дають можливість закріпити інформацію та вдосконалити навички говоріння на практиці. Дидактичний досвід ТНТУ свідчить про те, що завдання такого типу урізноманітнюють пізнавальні процеси, створюють сприятливий психоемоційний клімат, атмосферу довіри на заняттях, викликають позитивні емоції, знімають мовні блоки під час говоріння. Завдання, про які йтиметься нижче, розроблено на основі практики викладання за методиками CLIL шляхом культурного занурення й менторської підтримки, засвідчених у підручнику “Українська мова для іноземців. Практикум” Лесі Назаревич, Наталії Гавриди [9].

Традиційно, після опанування навичок читання, письма, говоріння опрацювання граматичних категорій роду, числа, відмінка іменників, кількісних та порядкових числівників, прикметників, прислівників, вивчення дієвідмінювання та дієслів, які вимагають місцевого / знахідного / орудного відмінків та ін. найважливіших особливостей української мови, ми практикуємо проведення екскурсій університетом для студентів-іноземців. Зауважимо, що цей вид роботи кореспондує з темою “Мій університет”. Ще під час навчання на підготовчому факультеті викладачі ТНТУ проводять ознайомлювальну екскурсію різними корпусами університету, показують іншомовцям навчальні аудиторії, лабораторії, бібліотеку, кімнату-музей Івана Пулюя, читальні зали, комп'ютерні класи, їдальню, запрошують слухачів прочитати заголовки на стендах, розміщених у коридорах ТНТУ, заохочують студентів до фотографування та створення дописів у закритій групі в фейсбуці чи в інших соціальних мережах. У процесі екскурсії навчальним закладом ставлять запитання такого типу: “Де ми?”, “Який це поверх?”, “Який це кабінет?”, “На якому поверсі деканат, біблі-

отека, музей, хімічна лабораторія, конференцзал?”). Пропонують прочитати назви вивісок, книжок, сказати, хто є на світлині / світлинах. За правильні відповіді на запитання: “Кого ви бачите?”, “Де ця людина?”, “З ким цей чоловік, жінка розмовляє?”, “Хто стоїть праворуч, ліворуч?”, “Що є збоку, вгорі, внизу, під, над столом?” – студенти одержують належний зворотний зв’язок. Такий підхід спонукає не лише давати точні відповіді, а й сприяє закріпленню граматики та використанню її в житті, невимушена атмосфера знімає мовні блоки, процес говоріння стає природним, комунікативні навички помітно кращають.

У ТНТУ на підготовчому факультеті згідно з навчальною програмою передбачено від трьох до чотирьох занять української мови на день. Це дозволяє викладачам творчо підходити до занять, використовувати форму гри, проводити екскурсії, активізуючи в такий спосіб студентів до розмови тут і тепер. Екскурсія – це не спонтанний похід у місто, музей, у парк, а ретельна підготовка викладача на різних етапах підготовки. Власне, кожен з етапів вимагає занурення в нову лексику, повторення мовних зворотів, ознайомлення з фактами про подію, пояснення історико-культурного контексту тощо.

Під час опрацювання теми “Їжа” викладачі ТНТУ на доекскурсійному етапі ознайомлюють іноземців із назвами продуктів, овочів, фруктів. Як правило, тему “Їжа” на перших заняттях пов’язують із граматичними особливостями знахідного відмінка, а згодом орудного відмінка, будують моделі речень, наприклад: дієслова *брати / купувати / хотіти / замовляти* + іменник; ті ж дієслова + іменник + прикметник у знахідному відмінку. Дієслова *коштувати / платити* також пропонують поєднати із числівником та іменником у знахідному відмінку. На таких заняттях викладачі застосовують форму гри, попередньо підготувавши флешкартки з назвами продуктів і цінами. Також викладач-мовник пропонує піти до найближчого продуктового супермаркету, щоб купити там все необхідне для бутербродів: батон, масло, майонез, огірок, помідор, сир, яйце, курку, кукурудзу та ін. Після цього в аудиторії студенти класифікують називають придбане, вказуючи кількість, якість, смак, записують та повторюють слова, які складно запам’ятати. Викладач також ставить перед двома студентами завдання розставити картки відповідно до назви та ціни, а також відповісти на запитання: “Що і скільки коштує?”. Така робота не просто активізує студентів до говоріння, а й сприяє мимовільному запам’ятовуванню. Охочі іншомовці беруть участь у приготуванні страв, а інші по черзі озвучують, що роблять їхні одногрупники і, якщо забувають те чи інше слово, можуть зазирнути до словника або запитати: “Що ти робиш?”, “Що він / вона робить зараз?”, “Як називається це?”, “З чим цей бутерброд?”. Підсумковий етап – перевірка та повторення вивченого, яка передбачає низку відтворювальних вправ із дієсловами *їсти / пити / готувати / брати / різати / класти / мастити / хотіти* та ін. У такий спосіб відбувається запам’ятовування дієслів, їхніх форм у теперішньому часі, посилююча тема дієслівного керування.

На наступному – екскурсійному – етапі викладачі підіймають рівень комунікативних навичок іншомовців, залучаючи їх до діалогу з носіями української мови: пропонують студентам самостійно замовити каву чи чай у кіоску, піти в їдальню, ознайомитися з меню, з’ясувати вартість страв, замовити обід, подякувати або попросити вибачення, запитати, хто крайній у черзі. Необхідною компонентою є вивчення ключових фраз і відтворення їх під час діалогу: “Дайте, будь ласка, каву.

*Лате / американо / еспресо. З цукром / без цукру. Велику / середню / маленьку. Скажіть, будь ласка, скільки коштує салат / борщ / риба?”, “Дайте мені, будь ласка, один шматочок хліба, одну котлету”, “Можна мені одну склянку соку?”, “Перепрошую, повторіть ще раз?”, “Вибачте, я правильно розумію...”, “Дякую за допомогу”, “Смачного!”, “Це смачно!”, “Ні, я не їм свинини!”, “Що ти будеш?”, “Я буду борщ з пампушками”, “У вас буде без решти?”, “Дякую, решти не треба” та ін.* Такі моделі фраз роблять діалог ефективним, вправним. Викладач ознайомлює студентів зі словами, якими можна описати смак, якість їжі, розмір порції: *смачний / несмачний, солоний / солодкий, гіркий / кислий, гострий / ніжний, великий / маленький, гарячий / холодний.* У ході цієї теми закріплюється й граматика, зокрема формотворення орудного та родового відмінків. Запитання: *“Ти п’єш чай з цукром чи без цукру?”, “Ви їсте салат з сіллю чи без солі?”, “Він любить курку з соусом чи без соусу”* – сприяють активному формулюванню відповідей та мимовільному запам’ятовуванню правильних граматичних форм. За обідом студенти також по черзі розповідають, що вони замовили, скільки заплатили, діляться враженнями про смак та атмосферу. Такі екскурсії не просто зближують, а допомагають почуватися розкуто під час спілкування, доводять, що навіть незначний словниковий запас допомагає комунікації в іншомовному середовищі.

Завершальним – післяекскурсійним – етапом зазвичай є аудиторна робота, яка передбачає роботу з текстом: вправи на продовження речень, відтворення відмінкових закінчень, вибір правильних форм слів, узгодження іменників з прикметниками, читання вголос числівників, написання плану, розповіді на основі світлин. Поділяємо думку Ганни Швець: *“Екскурсія в навчанні іноземних студентів – це насамперед спосіб унаочнення реалій і комунікативних ситуацій, які є об’єктом вивчення за певною темою, і, що надзвичайно важливо, це досвід практичного використання вивченого в реальному спілкуванні”* [15 : 170]. Крім того, ми практикуємо створення коротких відеороликів на різні теми, зокрема *“Вибір кави” / “Замовлення піци”*. До роботи над відео залучаємо українських студентів, які використовують у своєму мовленні саме ті мовні конструкції, якими найчастіше послуговуємося в конкретній мовленнєвій ситуації. На занятті викаємо відео, обговорюємо його, ставимо запитання, відтворюємо почуте.

Практика показує, що тексти, лексичне оформлення, запитання, акцент на вербальному образі, на комунікації мають відповідати рівню розвитку лексичних і граматичних умінь іншомовців. Попередні приклади передбачали здебільшого взаємодію між викладачем і студентами, де викладач керував навчальним процесом, формулював відповідні запитання, адаптував дидактичний матеріал до потреб групи.

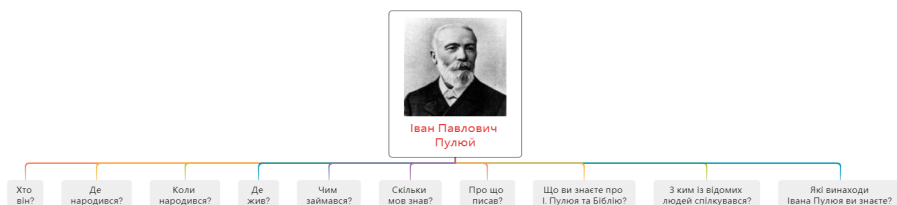
У цій частині нашої розвідки зробимо акцент на елементах типової екскурсії за участі екскурсовода: знайомство екскурсовода з групою, анонс теми та мети екскурсії, розповідь про людину, об’єкт, запитання екскурсантів, відповіді екскурсовода на запитання, прощання з групою. Розглянемо варіант, суть якого полягає у взаємодії між викладачем – екскурсоводом – студентами. Такий підхід є складнішим, оскільки він вимагає від викладача попереднього спілкування з екскурсоводом, узгодження інформації для того, щоб підготувати студентів до сприйняття нової інформації під час екскурсії. Обираємо похід до кімнати-музею Івана Пулюя в ТНТУ. Таку екскурсію проводимо двічі: оглядову – на підготовчому факультеті, а ґрунтовну – на другому році навчання. На початковому етапі вивчення української

мови ми не заглиблюємося в деталі біографії, не занурюємося у вивчення технічних термінів чи фізичних явищ. Натомість акцентуємо на особистості Івана Пулюя, говоримо про його таланти, бажання здобувати освіту, розповідаємо, що Іван Павлович працював викладачем і на його лекціях було завжди багато слухачів. На цьому етапі чільне місце посідають репродуктивні вправи. Студенти відтворюють фрази: *“Я студент / студентка Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя. Навчаюся на факультеті ... . Моя спеціальність – ... Мій деканат на ... поверсі. Я вчуся в кабінеті № ... у ... корпусі. Це коридор. Тут є різні аудиторії. Це кімната № 36. Ліворуч на стіні фотографія Івана Пулюя. Праворуч кафедра фізики, навпроти лекційна аудиторія. А зараз ми в кімнаті-музеї Івана Пулюя. Тут гарно. Це монумент — сам професор Пулюй зустрічає нас. Він відомий фізик, науковець, викладач, електротехнік, енергетик, винахідник, перекладач Біблії українською мовою. Іван Пулюй винайшов X-промені. Це геній! Ліворуч портрет. На цьому портреті вчений ще молодий. А тут його лампа. Ось фотографії. Це його родина. Тут дружина та діти вченого. А це його лабораторія. Запрошуємо вас у середу і в п'ятницю в Тернопільську політехніку. Музей працює з 14.00 по 16.00. Наша адреса: вул. Руська, 56, II корпус, 2-ий поверх, кім. 36”*. Таких коротких відомостей достатньо для того, щоб зацікавити студентів дізнаватися більше про патрона ТНТУ.

Для другокурсників, які пройшли пропедевтичний курс, здобувають вищу освіту українською мовою і тривалий час перебувають в україномовному середовищі, пропонуємо тривалішу аудиторну роботу з підготовки до екскурсії. Завдання викладача – створити адаптований текст екскурсії та здійснити його лінгводидактичний аналіз, зокрема ознайомити студентів із типовими фразами, які зазвичай використовують екскурсводи під час розповіді, вивчити лексичні та граматичні одиниці, необхідні для впізнавання в процесі мовлення. Докторка філологічних наук, викладачка з багаторічним досвідом викладання Ганна Швець пропонує низку типових лексико-граматичних конструкцій для використання в процесі комунікації: *привітання, прощання, подяка, анонс теми й мети розповіді, керування рухом у просторі, управління часом, перевірка ефективності контакту, ініціювання запитання, дозвіл на запитання, прохання про повторення, вираження захоплення, запит / уточнення інформації, заборона певних дій* [15 : 171–172]. Відповідно до запропонованої методики, спочатку іншомовець повинен оперувати елементарними базовими етикетними фразами, а також фразами, які допомагають висловити різні комунікативні наміри. Завдання викладача акцентувати на найуживаніших фразах, перед екскурсією ознайомити студентів із відеоматеріалами, текстами, ментальними мапами, термінами, біографічною довідкою. Аудиторна робота, читання, повторення нових лексико-граматичних структур сприятиме ефективнішому засвоєнню, а отже, більшому розумінню почутого. Важливими компонентами в процесі підготовки до екскурсії на підготовчому етапі є: ознайомлення зі спеціальною та загально-вживаною лексикою; запитання; робота з адаптованими / неадапованими текстами; коментарі до побаченого чи почутого; розбір відео на фрагменти; візуалізація; імена особистостей, які вплинули на хід історії.

Нижче наведемо приклади підготовчої роботи перед екскурсією. Створення ментальної мапи та семантизація на основі перегляду відеоролика Юрія Журавля (<https://youtu.be/OXOomag9qVY>) [17]. Розбір відеоматеріалів відіграє провідну роль, тренує аудіальні навички, а ментальна мапа слугує орієнтиром, який на основі

ключових слів допомагає побудувати розповідь про відому постать, іменем якої названо тернопільський технічний ЗВО.



Ментальні мапи, створені самими студентами в процесі опанування нового матеріалу, є ефективним інструментом запам'ятовування та візуалізації інформації, вони допомагають впоратися із завданнями різної складності завдяки розбиванню конкретного завдання на складові, залежно від типу мислення. Окрім того, мапи думок є одним із найпотужніших інструментів для створення нейронних зв'язків, семантизації, образності, концентрації уваги та уяви, запам'ятовування нової інформації, структурування лексичних одиниць та розвитку зв'язного мовлення. Вони слугують *механізмом перекодування*, який, на думку мовознавиці Ніни Станкевич: “*полягає у виокремленні “смислових опорних пунктів”, “точок”, своєрідних “пунктів розуміння”, якими можуть бути граматичні форми, відтінки інтонації*” [14 : 103].

Завдання, яке стоїть перед викладачем УМІ, – переконатися, що студенти готові до сприйняття нової інформації іншою мовою, та зацікавити слухачів самою постаттю Івана Пулюя. Згідні з думкою Ніни Станкевич щодо тлумачення терміна ‘аудіювання’ як комплексної мовленнєвої розумової діяльності під час якої “*слухач виконує складну мисленнєву роботу: у швидкісному темпі аналізує і синтезує мовні одиниці різного рівня – фонемі, морфемі, слова, речення, потім ці звукові сигнали осмислює, сприймає і стає готовим до певних умовиводів*” [14 : 99].

Сприйняття / розуміння почутого тексту залежить від внутрішньої активності, мотивації, рівня розвитку оперативної пам'яті, емоційного стану слухача. Щоб спростити осмислення відеоматеріалу, розбиваємо його на короткі сегменти та даємо можливість почути один і той самий уривок 3-4 рази в різному темпі. Перед переглядом відео Юрія Журавля у сповільненому режимі студенти ознайомлюються зі словами, класифікованими за морфологічними ознаками на **іменники** (науковець, винахідник, вчений, біографія, натхнення, відмова, патріот, потенціал, лампа, лабораторія, знімок, кістяк, пацюк, інновація, світ, електростанція, досягнення, заповіт, відмова, надбання, мрія), **прикметники** (відомий, талановитий, заслужений, найвидатніший), **дієслова** (розказати, намалювати, зобразити, почати, закінчити, навчатися, приїхати, працювати, перекласти, писати, видавати, установити, винайти, видувати, очолити, користуватися, (не) розуміти, (не) використовувати, здійснитися, запатентувати, дізнатися, порушити, народитися, померти), **прислівники** (разом, не просто, до речі, масово, шкода), **займенники** (свій / своя / своє / свої, інший / інша / інше / інші), **прийменники** (завдяки, через, для, про, з, поруч, під

час та ін.), **сполучники** (і, але, та, й), повторюють **числівники**, зокрема **кількісні**, називаючи вголос дати, та **порядкові** (перший, другий, третій та ін.); складають **речення зі словосполученнями** (патріот України, змінний струм, піти пішки, винайти конструкцію, катодна лампа, знімок кістяка, нитка розжарювання, лампи Едісона, користуватися телефоном, телефонні станції, засяяти світлом, абонентні апарати, електричний трамвай, схема будівництва, будувати електростанції, невидиме випромінювання, епохальне відкриття, використовувати в медицині, за тиждень до смерті, проголошено незалежність); **пишуть план** до відео та виконують підготовчі завдання, які передбачають усунення лексичних і граматичних труднощів; відтворюють на письмі **назви топонімів** (Тернопільщина / на Тернопільщині, Київ, Відень, Прага, Париж, Австро-Угорська імперія, Українська Народна Республіка, Російська імперія), **антропонімів** (Іван Пулюй, Нікола Тесла, Пантелеймон Куліш, Іван Нечуй-Левицький, Вільгельм Рентген) та **назви навчальних закладів** (Віденський університет, університет Святого Володимира) у різних відмінках. Така ґрунтовна підготовка покликана підготувати іншомовця виокремлювати смислові одиниці, не сприймати почуту інформацію як суцільний потік.

Попри мовну адаптацію та тренування аудіальних навичок, відео дає можливість зрозуміти значущість діяльності Івана Пулюя для світу, воно “оживляє” сприйняття інформації під час споглядання таких об’єктів як “лампа Пулюя”, “вакуумна трубка Пулюя”, світлини вченого, листи, документи у музеї-кімнаті. На експерсії викладач пропонує студентам записати словосполучення **Валуєвський указ** і коротко розповідає про історичні реалії формування України, пояснює, що в умовах бездержавності вчений не зміг захистити себе.

Досвід підтверджує той факт, що скрипт тексту полегшує сприйняття відео, а онлайнві вправи на платформі Learningapps дають змогу викладачеві діагностувати готовність студентів до сприйняття великого обсягу інформації під час самої експерсії. Як ілюстративний матеріал пропонуємо вправу, яку виконуємо зі студентами на заняттях у ТНТУ: ділимося посиланням або даємо можливість зчитати qr-код, що веде на онлайн платформу. Завдання формулюємо так: 1. *Послухайте та подивіться відео Юрія Журавля про Івана Пулюя.* 2. *На місці пропусків напишіть пропущені букви / закінчення слів.* 3. *Розкрийте дужки: напишіть слова у правильній формі.*



У лінгвокультуральній та країнознавчій площині підсилює побачене ще одне відео: “Іван Пулюй: Біблія, Рентген і Тесла. 5 серія “Книга-мандрівка. Україна” ([https://youtu.be/m89firo\\_-fM](https://youtu.be/m89firo_-fM)) [18], яке пропонуємо студентам переглянути вдома. Аудіовізуальний переклад, або субтитри, сприяють швидшому розумінню матеріалу. Після перегляду відео студенти отримують завдання продовжити 10-15 речень і розказати факт, який найбільше запам’ятовується під час першого / повторного перегляду.

Для прикладу запропоновано зразки продуктивних завдань:

Завдання І. Доповніть або продовжте наступні речення:

1. *Іван Пулюй народився на ..... . Відомий фізик заснував тасмне .....*

2. *Батьки Івана хотіли, щоб він став ....., але хлопець .....*



3. Коли Іванові Пулюю було 19 років, він пішки вирушив до ....., там він .....
4. Іван Пулюй захопився ....., тому батьки не захотіли ..... з сином.
5. У Страсбурзькому університеті Іван експериментував над дією струму у вакуумі. Там вчений познайомився з ....., а ще з .....
6. Роки дослідів не пройшли без сліду. Іван винайшов .....
7. У 1881 році на Міжнародній виставці в ..... Лампа Пулюя здобула медаль!
8. Іван Пулюй одружився зі своєю ..... і в них народилося .....
9. Справою життя Івана Пулюя було дослідження X-.....
10. Нобелівську премію отримав ....., а не ....., тому що .....
11. Пулюй пояснив принцип дії променів і наочно його продемонстрував, і хоч назвали ці промені рентгенівськими, основою, серцем, винаходу була .....
12. Пулюй першим зробив знімки ..... і ці фото допомогли .....
13. Іван Пулюй збудував першу в Австро-Угорській імперії ....., удосконалив ....., налагодив промислове виробництво .....
14. Крім того, Іван Пулюй разом із колегами переклав .....

Завдання II. Уявіть таку ситуацію: ви маєте нагоду поставити декілька запитань Іванові Пулюю. Що саме ви запитаете у відомого науковця? Разом із колегою змодельуйте відповіді винахідника X-променів. Розіграйте інтерв'ю.

Власне, емоційна складова, естетичне оформлення відео, фонові знання сприяють бажанню іншомовців жваво говорити про постать визначного науковця, обговорювати кадри з відео / мультфільма, проявляти себе під час говоріння.

Сучасні технології відкривають такі можливості, як віртуальні екскурсії [19]. На пропедевтичному етапі можна скористатися здійснити віртуальну подорож до кімнати-музею вченого. Перейшовши за посиланням <https://pulumuseum.tntu.edu.ua/>, викладач ознайомлює інокомунікантів з експозицію музею, показує катодні лампи, коротко розповідає про переклад Біблії, родину науковця, акцентує на значенні освіти дітей Пулюїв. Це своєрідний віртуальний тур для учасників комунікативного процесу, котрі перебувають у різних локаціях, і це нагода акцентувати на розповіді, навчити студентів залучати одночасно такі канали сприйняття як зір, слух, моторну пам'ять. Віртуальна подорож – це можливість у зручному темпі сприймати інформацію, прослуховувати її декілька разів, зокрема й вибірково. Великою перевагою є аудіосупровід англійською та українською мовами та короткий текст до кожного експоната. Вважаємо, що викладачеві доцільно коментувати кожен стенд, демонструючи способи верифікації даних про історію України та буття українців, зв'язуючи події нинішніх часів з попередніми періодами, пояснюючи мету нашої тривалої вільної боротьби за головні цінності: незалежність, ідентичність, свободу.

Ще однією важливою компонентою навчального процесу є читання, саме тому важливо заохочувати слухачів до читання коротких текстів під експонатами, наприклад: “Сім'я Івана Пулюя”, “Про люмінесцентну лампу Пулюя”, “Громадська

діяльність”, “Український переклад Святого письма та Молитовника”, “ТНТУ відзначає 175-ту річницю від Дня народження Івана Пулюя” та ін. Такий вид роботи формує цілісну картину сприйняття. Урізноманітнюють віртуальну експерсію тематичні відео, доступні на платформі. З точки зору збагачення світогляду та підвищення професійного рівня студентів доцільним вважаємо перегляд відеоматеріалу (<https://youtu.be/nDCmLn6rww>) Василя Шендеровського [20], вченого, котрий присвятив чимало часу, щоб відкрити світові постать Івана Пулюя. Саме перегляд подібних фрагментів дає змогу не тільки побувати в лабораторії Пулюя, побачити, як виглядали вакуумні, катодні лампи та лампи розжарювання, а й зрозуміти, що кожен успіх передбачав титанічну роботу Івана Пулюя і як науковця, і як винахідника, і як сильної духом особистості. Особливо важливо наголошувати на результатах співпраці українця з Ніколою Теслою, Вільгельмом Рентгеном, про спілкування з Альбертом Айнштайном. Під час показу кадрів зі знімками руки жінки, організму дитини важливо говорити про значення Х-променів для медицини та ґрунтовний підхід Івана Пулюя до вивчення фізичних явищ. Власне, віртуальна експерсія сприяє активізації пам’яті під час реального перебування в кімнаті-музеї, експерсовод за допомогою об’єктів впливає на експерсантів і допомагає їм побачити, почути, відчути, а викладач – вербалізувати, оскільки формування рецептивних і продуктивних навичок під час навчальної експерсії є визначальним.

Велике значення на заняттях іноземної мови має техніка формулювання запитань і відповідей. Тож викладач після віртуальної експерсії пропонує студентам письмово підготувати 2-3 запитання експерсоводу. Таке встановлене завдання стимулює когнітивну активність студентів, впливає на їхню комунікацію, спонукає діяти. Значення запитань на заняттях докладно висвітлено в нашій праці “Запитання на заняттях української мови як іноземної – шлях до розвитку зв’язного мовлення” [8]. Запитання студенти зможуть поставити і на початку, і в кінці експерсії. Практика показує, що експерсантам треба нагадувати правила етикету постановки запитань відповідно до алгоритму: слухаємо – чекаємо, коли експерсовод зробить паузу або перепитає – кажемо: “Дозвольте запитати...”, “Скажіть, будь ласка”, “Можете, пані ..., уточнити / доповнити?”, “Як Ви вважаєте, чи правда те, що ...?” та ін.

Коли процес підготовки завершився, а викладач переконався, що студенти готові сприймати нову інформацію, переходимо до наступного етапу: власне експерсії. Як зазначалося раніше, відповідно до нашого викладацького досвіду ми разом з експерсоводом підготували адаптований текст експерсії у формі діалогу. Експерсовод після короткого вступу запитує: “Як ви думаєте, хто цей чоловік?”, “Що вам про нього відомо?”, “Де він здобув освіту?”, “Ким працював?”, “Які винаходи Івана Пулюя вам відомі?”, “Чи знав Іван Павлович Вільгельма Рентгена?”, “З ким співпрацював учений?”, “У яких країнах працював Іван Пулюй?” “Чому нам важливо згадувати про Івана Пулюя?”. Як правило, кілька найактивніших студентів охоче відповідають, а експерсовод доповнює, виправляє, уточнює почуте. Викладач, своєю чергою, нагадує студентам бути уважними, запрошує їх звернути увагу на об’єкти в центрі кімнати, праворуч, ліворуч, біля вікна, між стендами, попереду, позаду, навпроти і говорить, що саме такі запитання продуктивні та часто вживані. Така взаємодія триває близько 40-45 хв.

Після експерсії викладач зі студентами повертаються до аудиторії. Студенти одержують завдання, яке розраховане на два заняття:

I. 1) Виконати колекції граматичних вправ на онлайн-платформі Learningapps.

2) Заповнити анкету, яку розробив викладач.

II. 1) Прочитати текст “Іван Пулюй – винахідник X-променів” у підручнику “Українська мова для іноземців. Рівні B1 – B2” Лесі Назаревич, Наталії Гавдиди [9 : 129 132].

2) Послухати подкаст <https://soundcloud.com/ukraine-audio-book-3/ivan-puluj> до тексту і, скориставшись піктограмами, написати есе на тему: “Внесок Івана Пулюя в скарбницю світової культури”.

3) Зачитати есе на останньому занятті.

Післяекскурсійні дидактичні матеріали: вправи, які передбачають доповнення діалогів, поєднання частин речень, прочитання тексту в різних часах допомагає закріпити вивчене. Такий підхід допомагає вербалізувати побачене та почуте. На завершальному етапі навчання наші викладачі доручають студентам підсумувати й розпитати своїх одногрупників про враження від екскурсії, розповісти своїм друзям і близьким про постать Івана Пулюя.

Зразок піктограм, на основі яких студенти пишуть есе та будують свою розповідь:

#### ВНЕСОК ІВАНА ПУЛЮЯ В СКАРБНИЦЮ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ



Переклад Біблії  
Івана Пулюя, Пантелеймона  
Куліша, Івана Неуча-Львівського  
вперше надруковано в 1903 році



«Катодна лампа»  
Івана Пулюя



Іван Пулюй вдосконалив  
лампу розжарювання в 1884 р.



Один із перших знімків  
Івана Пулюя (1895 р.).  
Рука його доньки Наталі



У 1896 р. І. Пулюй зробив  
перший у світі знімок  
організму дитини



Креслення «Лампи Пулюя».  
На світовій виставці в Парижі  
в 1881 р. цей прилад був  
нагороджений срібною медаллю

#### Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок.

Зі сказаного вище випливає, що саме екскурсія є тією формою навчання, яка, за умов ретельної підготовки з боку викладача та студентів, посідає чільне місце у навчальному процесі. Дидактичний матеріал, розроблений відповідно до рівня володіння іноземною мовою, сприяє закріпленню раніше вивченого матеріалу, а також запам'ятовуванню нової загальнонавчальної і спеціалізованої лексики. Наявність у мовному арсеналі слів, висловів, готових мовних конструкцій розкриває більше можливостей для мовної практики, а отже, допомагає іншомовцям зануритися в мовне середовище, стає способом адаптації до комунікативних реалій. Навчальна екскурсія позитивно впливає на розвиток зв'язного мовлення, а елемент гри під час занять, перегляд та обговорення відео поглиблюють допитливість студентів, знімають емоційну напругу. Крім перелічених переваг, екскурсії такого типу є процесом пізнання культури та історії України, знайомством зі знаковими постатями (у нашому випадку – Іваном Пулюєм), налагодженням міжкультурної комунікації.

**Перспективу дослідження вбачаємо у вивченні особливостей навчальних екскурсій, розробленні дидактичних матеріалів країнознавчого та вузькоспеціального спрямування з метою вдосконалювати комунікативні навички та сприяти емоційній та культурній адаптації іноземних студентів, які на різних рівнях опановують українську мову.**

#### Список використаної літератури

1. Антонів О., Павучок Л. Українська мова для іноземців. Модульний курс (+ CD). Київ : Видавництво: "ІНКОС", 2012. 268 с.
2. Богиня Л. В., Вечерок О. М., Скальська С. А., Трусова Л. В. Роль культурологічного та фахового аспектів у процесі адаптації іноземних громадян до навчання у ЗВО України. Полтава, 2019. URL: [http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/12670/1/rol\\_kulturologichnogo.pdf](http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/12670/1/rol_kulturologichnogo.pdf) (дата звернення: 11.05.2023).
3. Горда О., Руснак О. Навчальна екскурсія як ефективна форма заняття під час літніх шкіл із вивчення мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 31, том 3, 2020. С. 110–114. URL: [http://www.apfn-journal.in.ua/archive/31\\_2020/part\\_3/19.pdf](http://www.apfn-journal.in.ua/archive/31_2020/part_3/19.pdf) (дата звернення: 15.05.2023).
4. Греул О., Белікова О., Безсонова Н. Віртуальні екскурсії як спосіб активізації пізнавальної діяльності освітніх мігрантів. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. № 38. 2021. С. 41-57 URL: [https://periodicals.karazin.ua/language\\_teaching/article/view/17332/15949](https://periodicals.karazin.ua/language_teaching/article/view/17332/15949) (дата звернення: 13.05.2023).
5. Івасюк Л. Куди зникли лампи Пулюя. *Локальна історія*. 2022. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/kudi-znikli-lampi-puliuia/> (дата звернення: 12.05.2023).
6. Ключ до України: міста і люди : українська мова як іноземна : підручник В2-С1 / І. Ключковська, О. Горда, О. Трумко, Н. Мартинишин, Г. Темник ; Міжнар. ін-т освіти, культури та зв'язків з діаспорою. Львів : Колір ПРО, 2020.
7. Мандрівка Україною / Ірина Ключковська, Олеся Палінська, Ольга Пташник, Оксана Туркевич, Богдан Сиванич, Галина Шміло. Видавець: "Дон Боско", 2012, "Крок-2" (рівень В1) Українська мова як іноземна : книга для студента. Львів : Дон Боско, 2014. 160 с.
8. Назаревич Л. Т. Запитання на заняттях української мови як іноземної – шлях до розвитку зв'язного мовлення. *Українська мова у світі* : збірник матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 25 червня; 6 листопада 2020 р. Львів : ТзОВ "Галицька видавнича спілка", 2020. С. 108–112.
9. Назаревич Л. Т., Гавдида Н. І. Українська мова для іноземців. Практикум (Рівні В1-В2). Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2017. 212 с.
10. Палінська О. Крок-2 (рівень В1). Українська мова як іноземна : книга для студента. Львів : Дон Боско, 2014. 160 с.
11. Сиванич Б. Експерсії як форма навчання мови як іноземної. *Українська мова у світі* : збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., Львів. 2012, с. 236–239. URL: <http://krok.miook.lviv.ua/wp-content/uploads/2017/03/%D0%91.-%D0%95%D0%BA..pdf>. (дата звернення: 12.05.2023).
12. Соколова С. Вимоги до лінгвістичних особливостей текстів навчальних екскурсій при вивченні української мови як іноземної. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 10. Вип. 7. С. 428–433.
13. Соколова С. Місце навчальних екскурсій у вивченні української мови як іноземної. *TeKa Kot. Pol.-Ukr. Zwiqz. Kult.* Lublin : OL PAN, 2015. S. 60–64. URL: [http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TZwiaz10/9\\_Sokolowa.pdf](http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TZwiaz10/9_Sokolowa.pdf) (дата звернення: 13.05.2023).
14. Станкевич Н. Українська мова як іноземна: методика навчання видів мовленнєвої діяльності : навч. посіб. Львів, 2022. 184 с.

15. Швець Г. Д. Теорія і практика навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей : монографія. Київ : Фенікс, 2019. 529 с.

16. Швець Г. Знайомтеся: Київ : навч. посіб. з української мови для студентів-іноземців. Київ : Видавець Федоров О. М., 2011. 240 с.

#### Відеоматеріали

17. Журавель Ю. Знай наших. Іван Пулюй. URL: <https://youtu.be/OXOomag9qVY> (дата звернення: 15.05.2023).

18. Іван Пулюй: Біблія, Рентген і Тесла. 5 серія “Книга-мандрівка. Україна” URL: [https://youtu.be/m89firo\\_-fM](https://youtu.be/m89firo_-fM) (дата звернення: 12.05.2023).

19. Віртуальна екскурсія до музею-кімнати Івана Пулюя. URL: <https://puluij-museum.tntu.edu.ua/> (дата звернення: 12.05.2023).

20. Наука : особистості. Іван Пулюй. *Розмова з Василем Шендеровським про відомого фізика Івана Пулюя. До 170-річчя вченого.* URL: <https://youtu.be/nDCmLn6rww> (дата звернення: 10.05.2023).

#### References

1. Antoniv O., Pavuchok L. *Ukrainska mova dlia inozemtsiv. Modulnyi kurs (+ CD)*. Kyiv : Vydavnytstvo: “INKOS”, 2012. 268 s.

2. Bohynia L. V., Vecherok O. M., Skalska S. A., Trusova L. V. *Rol kulturolohichnoho ta fakhovoho aspektiv u protsesi adaptatsii inozemnykh hromadian do navchannia u ZVO Ukrainy*. Poltava, 2019. URL: [http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/12670/1/rol\\_kulturologichnoho.pdf](http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/12670/1/rol_kulturologichnoho.pdf) (data zvernennia: 11.05.2023).

3. Horda O., Rusnak O. *Navchalna ekskursiia yak efektyvna forma zaniattia pid chas litnikh shkil iz vyvchennia movy. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Vyp 31, tom 3, 2020. S. 110-114 URL: [http://www.aphn-journal.in.ua/archive/31\\_2020/part\\_3/19.pdf](http://www.aphn-journal.in.ua/archive/31_2020/part_3/19.pdf) (data zvernennia: 15.05.2023).

4. Hreul O., Bielikova O., Bezsonova N., *Virtualni ekskursii yak sposib aktyvizatsii piznavalnoi diialnosti osvितnikh mihrantiv. Vykladannia mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi*. Mizhpredmetni zviazky. № 38. 2021. S. 41-57 URL: [https://periodicals.karazin.ua/language\\_teaching/article/view/17332/15949](https://periodicals.karazin.ua/language_teaching/article/view/17332/15949) (data zvernennia: 13.05.2023).

5. Ivasiuk L. *Kudy znykly lampy Puliuia. Lokalna istoriia*. 2022. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/kudi-znikli-lampi-puliuia/> (data zvernennia: 12.05.2023).

6. *Kliuch do Ukrainy: mista i liudy : ukrainska mova yak inozemna : pidruchnyk B2-C1 / I. Kliuchkovska, O. Horda, O. Trumko, N. Martynshyn, H. Temnyk ; Mizhnar. in-t osvity, kultury ta zviazkiv z diasporoiu*. Lviv : Kolir PRO, 2020.

7. *Mandrivka Ukrainoiu / I. Kliuchkovska, O. Palinska, O. Ptashnyk, O. Turkevych, B. Syvanych, H. Shmilo*. Vydavets : “Don Bosko”, 2012, “Krok-2” (riven V1) *Ukrainska mova yak inozemna : knyha dlia studenta*. Lviv : Don Bosko, 2014. 160 s.

8. Nazarevych L. T. *Zapytannia na zaniattiakh ukrainskoi movy yak inozemnoi — shliakh do rozvytku zviaznoho movlennia. Ukrainska mova u sviti : zbirnyk materialiv VI Mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, m. Lviv, 25 chervnia; 6 lystopada 2020 r. Lviv : TzOV “Halyska vydavnycha spilka”, 2020. S. 108-112.

9. Nazarevych L. T., Havdyda N. I. *Ukrainska mova dlia inozemtsiv. Praktykum (Rivni V1-V2)*. Ternopil : FOP Palianytsia V. A., 2017. 212 s.

10. Palinska O. *Krok-2 (riven V1). Ukrainska mova yak inozemna : knyha dlia studenta*. Lviv : Don Bosko, 2014. 160 s.

11. Syvanych B. *Ekskursii yak forma navchannia movy yak inozemnoi. Ukrainska mova u sviti : zbirnyk materialiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, Lviv. 2012, s. 236-239. URL: <http://krok.mio.k.lviv.ua/wp-content/uploads/2017/03/%D0%91.-%D0%95%D0%BA..pdf> (data zvernennia: 12.05.2023).

12. Sokolova S. Vymohy do linhvistychnykh osoblyvosti tekstiv navchalnykh ekskursii pry vyvchenni ukraïnskoi movy yak inozemnoi. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Serii 10. Vyp. 7. S. 428-433.

13. Sokolova S. Mistse navchalnykh ekskursii u vyvchenni ukraïnskoi movy yak inozemnoi. *Teka Kom. Pol.-Ukr. Zwiqz. Kult.* Lublin : OL PAN, 2015. S. 60–64. URL: [http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TZwiaz10/9\\_Sokolowa.pdf](http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/TZwiaz10/9_Sokolowa.pdf) (data zvernennia: 13.05.2023).

14. Stankevych N. Ukraïnska mova yak inozemna: metodyka navchannia vydiv movlennievoi diialnosti : navch. posib. Lviv, 2022. 184 s.

15. Shvets H. D. Teoriia i praktyka navchannia ukraïnskoi movy inozemnykh studentiv humanitarnykh spetsialnosti : monohrafiia. Kyiv : Feniks, 2019. 529 s.

16. Shvets H. Znaiomtesia: Kyiv : navch. posib. z ukraïnskoi movy dlia studentiv-inozemtsiv. Kyiv : Vydavets Fedorov O. M., 2011. 240 s.

#### Videomaterialy

17. Zhuravel Yu. Znai nashykh. Ivan Puliui. URL: <https://youtu.be/OXOomag9qVY> (data zvernennia: 15.05.2023).

18. Ivan Puliui: Bibliia, Renthen i Tesla. 5 serii "Knyha-mandrivka. Ukraina" URL: [https://youtu.be/m89firo\\_fm](https://youtu.be/m89firo_fm) (data zvernennia: 12.05.2023).

19. Virtualna ekskursiia do muzeiu-kimnaty Ivana Puliui. URL: <https://puluj-museum.tntu.edu.ua/> (data zvernennia: 12.05.2023).

20. Nauka: osobystosti. Ivan Puliui. Rozмова z Vasylem Shenderovskym pro vidomoho fizyka Ivana Puliui. Do 170-richchia vchenoho. URL: <https://youtu.be/nDCmLn6rww> (data zvernennia: 10.05.2023).

## EXCURSION AS METHOD OF TEACHING AND LANGUAGE ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS

**Lesia Nazarevych**

*Ternopil Ivan Puluj National Technical University  
Department of Ukrainian and foreign languages  
Ruska street, 56, apartment 307, 46001, Ternopil, Ukraine  
phone: 035 251 97 00  
e-mail: lesia.te@gmail.com  
<http://orcid.org/0000-0002-0566-9200>*

The article deals with an educational excursion as a method of language and socio-cultural adaptation of foreign students. Such topical issues as development of didactic materials at different levels of preparation for the excursion (pre-excursion level, during the excursion level, post-excursion level) are covered in the article. The article contains samples of texts, a system of exercises, mental maps, online-links to my own developments in the sphere of the Ukrainian language as a foreign language. There have been submitted samples of phrases necessary for study and application of them first in a playful way in the classroom and then in real life. Ivan Puluj Museum -Room in the Ternopil Ivan Puluj national technical university has become a place of special interest. A level method, personality-oriented method, descriptive methods as well as methods of analysis and systematization are leading. Theoretical and practical developments of Hanna Shvets, Nina Stankevych, Oksana Horda, Olha Rusnak, Sophia Sokolova and others have served as a methodological basis. The article presents the experience of preparation, conducting and discussing of the educational excursion within the curriculum. The emphasis is made on thorough development of educational materials, step-by-step increase in complexity of the class work. There have been highlighted a number of components that should be paid attention to while preparing for the excursion. It is emphasized on the importance of mastering common and special vocabulary, scripts, multiple viewing/listening to video or audio materials, since such skills give confidence to students during communication and perception of the information related to the professional sphere, encourage a lively

---

discussion of the topic, relieve the emotional tension. Special «keys» have been submitted, which will help connect vocabulary and grammar with real life. The attention is focused on the fact that educational excursions help not only adapt to the language, train the skills of speaking, but also to plunge into the historical and cultural context, draw parallels with the present. Various variants of educational excursions have been modeled too: teacher - student, teacher - guide - student, student - student etc. It has been concluded about the importance of educational excursions, the necessity to tell the students about prominent personalities, to reveal the worldwide scale of Ivan Puluĵ's research, to establish intercultural interaction.

*Key words:* Ukrainian as a foreign language, excursion, adaptation, Ivan Puluĵ Museum, educational process, audition.

*Стаття надійшла до редакції 19.04.2023  
доопрацьована 25.04.2023  
прийнята до друку 30.04.2023*